



SEJM  
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ  
VIII kadencja  
Prezes Rady Ministrów  
RM-10-104-19

**Druk nr 3665**

Warszawa, 10 lipca 2019 r.

Pan  
Marek Kuchciński  
Marszałek Sejmu  
Rzeczypospolitej Polskiej

*Szanowny Panie Marszałku*

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

## **- o zmianie ustawy - Kodeks karny.**

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

*Z poważaniem*

(-) Mateusz Morawiecki

*/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/*

## U S T A W A

z dnia

### **o zmianie ustawy – Kodeks karny**

**Art. 1.** W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 i 2077 oraz z 2019 r. poz. 730, 858, 870 i 1135) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 115 po § 22 dodaje się § 22a w brzmieniu:

„§ 22a. Adopcją jest nabycie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi.”;

2) w art. 211a dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 i 3 w brzmieniu:

„§ 2. Kto, będąc osobą, której przysługuje władza rodzicielska nad dzieckiem, wyraża zgodę na adopcję tego dziecka przez inną osobę:

1) w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, zatajając ten fakt przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie,

2) z pominięciem postępowania o przysposobienie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto wyraża zgodę na adopcję dziecka przez siebie w warunkach, o których mowa w § 2.”.

**Art. 2.** Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

## UZASADNIENIE

Projekt ma na celu spenalizowanie nielegalnych lub przeprowadzonych z obejściem prawa adopcji dzieci.

Obecne rozwiązania prawne niedostatecznie chronią dzieci przed groźbą dostania się w niepowołane ręce. Odpowiedzialność karna grozi dziś jedynie za organizowanie nielegalnych adopcji na szeroką skalę (art. 211a Kodeksu karnego).

Konsekwencją bezprawnych adopcji jest zagrożenie bezpieczeństwa dziecka w wielu aspektach życiowych, psychologicznych i prawnych. Groźne zjawisko rozszerzyło się do tego stopnia, że państwowe ośrodki zajmujące się znajdowaniem rodzin dla samotnych dzieci alarmują o istnieniu w Polsce szarej strefy adopcyjnej.

W Internecie bez problemu można znaleźć ogłoszenia kobiet, które oferują urodzenie dziecka i oddanie go tuż po porodzie. „Brzuszek rośnie i szuka rodziny dla maluszka”, „Wynajmę brzuszek”, „Urodzę dziecko zdecydowanej parze”, „Pomogę parze bez dzieci ” – brzmią szokujące oferty. Są też ogłoszenia „zamawiających”, takie jak „zaadoptuję dziecko niechciane”. W anonsach otwarcie podawane są ceny za oddanie dziecka – od kilku do kilkuset tysięcy złotych. Do zapłaty często dochodzi w momencie, gdy kobieta jest w ciąży. Kolejne kwoty przekazywane są pod pozorem udzielania pomocy materialnej, a całość należności finalizowana jest po przekazaniu dziecka.

Według szacunkowych ocen w Polsce może dochodzić rocznie nawet do 2 tys. przypadków handlu dziećmi, przy około 3 tys. legalnych adopcji. O ogromnej skali procederu świadczyć może fakt, że jedna ze stron internetowych, gdzie znajdują się tego typu ogłoszenia, ma dziennie około 400 użytkowników, a w sumie odwiedziło ją już ponad 1,3 mln osób.

Powyższe względy wskazują na istnienie realnej potrzeby spenalizowania zachowań, których przedmiotem jest wyrażenie zgody na uzyskanie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez osobę niebędącą jego biologicznym rodzicem, poprzez zatajenie istotnych okoliczności związanych z osiągnięciem korzyści majątkowej lub osobistej przed sądem orzekającym w sprawach o przysposobienie albo poprzez obejście tego postępowania i zastosowanie innych instytucji prawnych prowadzących do tego skutku. W istocie bowiem zachowania te należy traktować jako handel dziećmi, najczęściej bez oglądania się na dobro dziecka, który ma odbywać się na obrzeżu, a bardzo często nawet poza sferą świadomości organów państwa powołanych do troski o dobro dziecka, zapewnienie mu należytej opieki i poszanowania jego praw. Czyny te charakteryzują się wysoką społeczną szkodliwością i skuteczną walką z nimi

nie jest możliwa na gruncie instrumentów prawa rodzinnego i administracyjnego. Instrumenty te nie są bowiem w stanie zniechęcić potencjalnych sprawców do kontynuowania tego wysoce dochodowego procederu, szczególnie że często zaangażowani są w jego realizację biologiczni rodzice dzieci.

Konstruując odpowiednie unormowania prawne, należy mieć również na względzie, aby penalizacją nie były objęte czyny, które nie charakteryzują się społeczną szkodliwością, mają na celu rzeczywiste dobro dziecka i nie są podyktowane złą wolą ani chęcią osiągnięcia korzyści jego kosztem.

Pierwszym zagadnieniem, które wymagało rozważenia, było uporządkowanie kwestii terminologicznych. Należy zwrócić uwagę, że Kodeks karny (dalej „k.k.”) posługuje się już w aktualnie obowiązującym art. 211a terminem „adopcja”. Termin ten nie został zdefiniowany w ustawodawstwie, nie posługuje się nim również Kodeks rodzinny i opiekuńczy (dalej „k.r. i o.”). Używany jest on natomiast w języku prawniczym, głównie na gruncie prawa rodzinnego, jako synonim pojęcia „przysposobienie” (por. np. R. Zegadło, *Komentarz do art.124 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, Lex/el. 2014; J. Wierciński, *Komentarz do art.131 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, Lex/el. 2014; uchwała SN z dnia 17 marca 1969 r., III CZP 126/68, OSNC 1969, z. 12, poz. 209; postanowienie SN z dnia 5 lipca 2006 r., IV CSK 127/06, Lex nr 232819). Takie ujęcie należy uznać jednak za zbyt wąskie na potrzeby prawa karnego i penalizacji zachowań określonych w art. 211a k.k. Istotą bezprawnego działania jest bowiem chęć nabycia władzy rodzicielskiej nad dzieckiem i z punktu widzenia tego zamiaru sprawcy bez znaczenia jest to, jaką instytucję prawnorodzinną chce on do tego wykorzystać. Planowany skutek prawny może być osiągnięty zarówno przez przeprowadzenie postępowania o przysposobienie, jak i np. fikcyjne uznanie dziecka przez osobę podającą się za biologicznego rodzica.

Proponuje się zatem wprowadzenie w art. 115 k.k. definicji legalnej terminu „adopcja”. Z uwagi na jego normatywne niedookreślenie i przyjęte znaczenie doktrynalne na gruncie prawa rodzinnego wydaje się celowe stworzenie autonomicznej projektującej definicji na potrzeby prawa karnego, która uwzględniałaby wszelkie możliwe zastosowania w tym zakresie, również wynikające z innych aktów prawnych. W szczególności można tu wskazać na akty prawa międzynarodowego, w których termin „adopcja” jest użyty w szerokim znaczeniu, np. w art. 3 Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, przyjętego w Nowym Jorku dnia 25 maja 2000 r. (Dz. U. z 2007 r. poz. 494). Definicja ta uwzględniałaby również pożądane znaczenie tego

terminu, przyjęte w art. 211a k.k. w aktualnie obowiązującym brzmieniu. Przepis ten znajduje bowiem swoje źródło w uregulowaniach prawa międzynarodowego, a w szczególności w art. 11 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. – Dz. U. z 1991 r. poz. 526, z późn. zm. (por. J. Jodłowski, M. Szewczyk, *Komentarz do art.211(a) Kodeksu karnego*, Lex/el 2017, t. 1b). Przepis art. 11 ust. 1 tej Konwencji stanowi, że Państwa-Strony będą podejmowały kroki dla zwalczania nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu za granicę. Z punktu widzenia tej Konwencji nie ma zatem znaczenia, jaką instytucję prawa rodzinnego wykorzysta sprawca do osiągnięcia tego celu.

Projektowana definicja uwzględniać ma również aspekt rozumienia tego terminu na gruncie języka naturalnego, w odniesieniu do którego chodzi o roztoczenie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez osobę niebędącą jego biologicznym rodzicem. Należy utożsamić adopcję z instytucją prawną, której celem jest zapewnienie osobom małoletnim, które z różnych względów są pozbawione pieczy rodzicielskiej i przebywają poza swą naturalną rodziną, bądź wychowują się w rodzinie niepełnej, normalnych warunków rozwoju w nowo wykreowanej rodzinie lub rodzinie zrekonstruowanej przez akt przysposobienia (por. V. Konarska-Wrżosek, *Ochrona dziecka w polskim prawie karnym*, Toruń 1999, s. 137).

Biorąc powyższe pod uwagę, proponuje się dodanie w art. 115 k.k. § 22a definiującego adopcję jako nabycie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi. Terminologią tą posługuje się również k.r. i o. (por. np. art. 73 § 1 k.r. i o.). W świetle projektowanego unormowania „adopcja” obejmuje wszelkie sytuacje, gdy skutkiem czynności jest nabycie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, niezależnie od zastosowanych instrumentów prawnych w tym celu (np. uznanie dziecka, uzyskanie orzeczenia sądu o przysposobieniu).

Projektodawca określił dwie postaci adopcji, które należy uznać za społecznie szkodliwe, a przez to nielegalne w rozumieniu prawnokarnym. Pierwszą z nich można ogólnie ująć jako przeprowadzenie w złej wierze postępowania o przysposobienie, czyli skorzystanie z procedury ustanowionej przez ustawodawcę w celu nabycia władzy rodzicielskiej przez osobę niebędącą jego biologicznym rodzicem. Szkodliwości społecznej takiego zachowania należy upatrywać w działaniu sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej i jednocześnie zatajeniu tego faktu przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie. Motywacją towarzyszącą przysposobieniu dziecka nie powinna być bowiem chęć osiągnięcia jakiegokolwiek korzyści, gdyż takie zachowanie stawia na dalszym planie jego dobro, polegające na

przysposobieniu przez osoby rzeczywiście mogące zapewnić mu optymalne warunki rozwoju i wychowania oraz mogące obdarzyć dziecko uczuciem, a niejednokrotnie dobro to wręcz przekreśla. W razie ujawnienia się takiej motywacji dziecko łatwo może stać się przedmiotem „transakcji handlowej”, dehumanizując tę instytucję, służącą przecież wyłącznie zagwarantowaniu jego podstawowych ludzkich praw.

Zdecydowanie negatywnie oceniając co do zasady działanie zmierzające do przysposobienia dziecka w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, należy jednak zaznaczyć, że postępowanie sądowe o przysposobienie ma na celu wyłącznie dobro dziecka oraz zapewnienie, by w nowej rodzinie nie ucierpiało ono w żadnym stopniu, a osoba przysposabiającego dawała rękojmię należytego wykonywania władzy rodzicielskiej. To zatem sąd rodzinny, a nie sąd karny jest w stanie w najpełniejszy sposób ocenić, czy przysposobienie dziecka przez daną osobę będzie zgodne z dobrem tego dziecka, czy też nie. Jednakowoż warunkiem wydania prawidłowego rozstrzygnięcia w sprawie o przysposobienie jest orzekanie przez sąd rodzinny na podstawie prawdziwego i wszechstronnego materiału dowodowego. Zauważyć należy, że w praktyce mogą się zdarzyć wyjątkowe sytuacje, w których działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej nie powinno samo przez się przekreślać szans starającego się o przysposobienie dziecka. Chodzi przykładowo o niedużą kwotę przeznaczoną na utrzymanie matki w czasie porodu, przekazanie przedmiotów mających służyć dziecku, np. pieluch czy wózka. Warto zauważyć, że Sąd Najwyższy, w uzasadnieniu uchwały z dnia 12 czerwca 1992 r., III CZP 48/92, OSNCP 1992 r., z. 10, poz. 179, stwierdził, że artykuł 21 lit. e Konwencji o prawach dziecka nie wyklucza możliwości pobierania wynagrodzenia lub opłat za pośrednictwo adopcyjne; uzyskane należności nie mogą być jednak „niestosowne”, tzn. wskazywać na wyłącznie komercyjny charakter świadczonych usług. Dlatego z punktu widzenia możliwej społecznej szkodliwości takiego zachowania jest najistotniejsze podanie takiego ewentualnego celu działania sprawcy pod osąd sądu orzekającego w sprawie o przysposobienie. Sąd ten, znając wszystkie okoliczności przyjęcia korzyści, będzie mógł dokonać oceny, czy i na ile rzutują one na predyspozycje osoby pragnącej przysposobić dziecko. Jeżeli sąd rodzinny uzna, że nie mają one charakteru znaczącego i nie wpłyną na realizację celów postępowania o przysposobienie, może orzec o nabyciu władzy rodzicielskiej, co jednocześnie z punktu widzenia prawnokarnego świadczy o braku społecznej szkodliwości uprzedniego zachowania.

W odniesieniu do karygodności działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej istotne jest zatem to, aby wyjawić sądowi orzekającemu w sprawie o przysposobienie

wszystkie istotne okoliczności związane z ewentualnym udzieleniem lub przyjęciem korzyści. Karalne nie powinno być w tym kontekście każde nieprzekazanie tych informacji sądowi rodzinnemu w toku postępowania, lecz jedynie ich zatajenie, czyli nieprzekazanie ich w tym celu, aby sąd o nich się nie dowiedział. Takie zachowanie podjęte w złej wierze jednoznacznie zatem bowiem świadczy o instrumentalnym wykorzystaniu przez sprawcę postępowania o przysposobienie dla osiągnięcia z góry założonego celu.

Drugą postacią nielegalnej adopcji jest jej dokonanie z pominięciem postępowania o przysposobienie, tzn. gdy sprawca wykorzystuje inne instytucje prawne w celu osiągnięcia skutku adopcji, np. fikcyjne uznanie dziecka (przez osobę niebędącą biologicznym rodzicem) czy zrzeczenie się praw rodzicielskich przez matkę w celu dokonania przez inną osobę takiej adopcji. Dla karygodności tego zachowania nie jest konieczne działanie przez sprawcę w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Kryminalne bezprawie manifestuje się bowiem w tym wypadku poprzez obejście prawa w postaci postępowania przewidzianego dla rozstrzygnięcia zgodności nabycia władzy rodzicielskiej przez inną osobę z dobrem dziecka i kontroli organów państwa nad tym procederem, jak też zastosowanie instytucji, które temu celowi nie służą, ukrywając przed organami państwa rzeczywisty zamiar sprawcy.

Projekt penalizuje zarówno oddanie dziecka do adopcji przez osobę, której przysługuje nad nim władza rodzicielska (projektowany art. 211a § 2 k.k.), jak i przyjęcie dziecka do adopcji przez osobę, od której to dziecko nie pochodzi, niebędącej jego biologicznym rodzicem (projektowany art. 211a § 2 k.k.). Przepis z art. 211a § 2 k.k. miałoby przy tym charakter indywidualny (mogłoby być popełnione jedynie przez osobę, której przysługuje władza rodzicielska nad dzieckiem), w przeciwieństwie do przestępstwa określonego w art. 211a § 3 k.k., będącego przestępstwem powszechnym.

Wedle założenia projektodawcy przestępstwo to miałoby zostać popełnione już w chwili wyrażenia zgody na adopcję dziecka w warunkach określonych w proponowanym art. 211a § 2 k.k., tj. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, zatajając ten fakt przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie albo z pominięciem postępowania o przysposobienie. Dla bytu przestępstwa nie miałoby zatem znaczenia to, czy adopcji dokonano, czy chociażby usiłowano dokonać. Miarodajna byłaby jedynie okoliczność, że wyrażając zgodę na adopcję dziecka, osoba oddająca albo przyjmująca obejmowałaby swą świadomością (przestępstwo umyślne) to, iż do adopcji dziecka miałoby dojść w związku z wręczeniem lub przyjęciem korzyści majątkowej lub osobistej i zatajeniu tego faktu przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie albo z pominięciem postępowania

o przysposobienie. Fakt późniejszego dokonania adopcji w tych warunkach stanowiłby rzecz jasna istotny dowód dla potwierdzenia powziętego uprzednio przestępnego zamiaru sprawcy.

Warto również wskazać, że takie ujęcie znamion typu czynu zabronionego, z położeniem nacisku na chwilę wyrażenia zgody na adopcję, pozwoli na objęcie penalizacją np. rodziców, którzy w tym celu wyrażają zgodę na przysposobienie swego dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego (art. 119<sup>1</sup> § 1 k.r. i o.) czy tzw. matki-surogatki. Z punktu widzenia wyczerpania znamion tego typu czynu zabronionego nie jest również istotne to, czy strony doszły do porozumienia (zgodne oświadczenia woli) co do dokonania adopcji dziecka, lecz jedynie to, czy zgoda o takiej treści została przez sprawcę uzewnętrzniona.

Zachowania osób trzecich, ułatwiające popełnienie przestępstwa przez osobę oddającą lub przyjmującą dziecko do adopcji, powinny być oceniane przez pryzmat pomocnictwa do popełnienia tego przestępstwa (art. 18 § 3 k.k.), jeżeli nie przybrałyby one kwalifikowanej postaci organizowania adopcji wbrew przepisom ustawy (obecny art. 211a k.k., zaś według projektu § 1 tego artykułu).

Proponuje się przyjęcie ustawowego zagrożenia dla czynów zabronionych określonych w projektowanym art. 211a § 2 i 3 k.k. w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przy określeniu ustawowego zagrożenia karą należy wziąć pod uwagę mogącą wystąpić w praktyce bardzo dużą różnorodność zachowań wyczerpujących znamiona typu czynu zabronionego, co winno zapewnić możliwości wymierzania kary w elastycznym zakresie. Przykładowo z jednej strony można mówić o zatajeniu przyjęcia korzyści majątkowej w niewielkiej wysokości przez biologiczną matkę znajdującą się w szczególnie ciężkiej sytuacji osobistej i materialnej, z drugiej zaś o dokonaniu wręcz „zakupu” dziecka, złożeniu nieprawdziwego oświadczenia o jego uznaniu przez rzekomo biologicznego rodzica, a następnie o jego wywiezieniu za granicę. Zważyć też należy na chronione tym przepisem wartości w postaci dobra dziecka i zapewnienia prawidłowości przebiegu procedur adopcyjnych. W konsekwencji należy przyjąć, że zagrożenie karne, odpowiadające sankcji właściwej dla porzucenia małoletniego (art. 210 § 1 k.k.) czy jego uprowadzenia (art. 211 k.k.), jest adekwatne ze względu na abstrakcyjną społeczną szkodliwość czynu.

Proponuje się, by ustawa weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Zakres projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych i nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projekt nie był przedstawiany właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnień.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny oraz na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce „Projekty aktów prawnych – prawo karne”. Po udostępnieniu projektu na stronie Rządowego Centrum Legislacji nie zgłosiły się podmioty zainteresowane pracami nad nim.

Do przedmiotowego projektu nie zostało przedstawione stanowisko Koordynatora OSR, co w myśl uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.) jest równoznaczne z przedstawieniem opinii pozytywnej.

<p><b>Nazwa projektu</b> Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny</p> <p><b>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące</b> Ministerstwo Sprawiedliwości – ministerstwo wiodące</p> <p><b>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu</b> Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości – Michał Wójcik</p> <p><b>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu</b> 1) Karina Bednik – Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prawa Karnego, tel. 52 12 645, adres email: karina.bednik@ms.gov.pl 2) Piotr Rogoziński – Główny Specjalista-Sędzia, Departament Legislacyjny Prawa Karnego, tel.: 22 52 12 321, adres email: piotr.rogozinski@ms.gov.pl</p>	<p><b>Data sporządzenia</b> 02.07.2019 r.</p> <p><b>Źródło:</b></p> <p><b>Nr w wykazie prac</b> UD498</p>
---	---

## OCENA SKUTKÓW REGULACJI

### 1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Projekt ma na celu spenalizowanie nielegalnych lub przeprowadzonych z obejściem prawa adopcji dzieci.

Obecne rozwiązania prawne niedostatecznie chronią dzieci przed groźbą dostania się w niepowołane ręce. Odpowiedzialność karna grozi dziś jedynie za organizowanie nielegalnych adopcji na szeroką skalę (art. 211a k.k.). Liczba skazanych za ten typ przestępstwa jest niewielka, w 2017 r. skazana została tylko jedna osoba, co oznacza, że osoby odpowiedzialne za nielegalną adopcję pozostają bezkarne.

Konsekwencją bezprawnych adopcji jest zagrożenie bezpieczeństwa dziecka w wielu aspektach życiowych, psychologicznych i prawnych. Groźne zjawisko rozszerzyło się do tego stopnia, że państwowe ośrodki zajmujące się znajdowaniem rodzin dla samotnych dzieci alarmują o istnieniu w Polsce szarej strefy adopcyjnej.

W Internecie bez problemu można znaleźć ogłoszenia kobiet, które oferują urodzenie dziecka i oddanie go tuż po porodzie. „Brzuszek rośnie i szuka rodziny dla maluszka”, „Wynajmę brzuszka”, „Urodzę dziecko zdecydowanej parze”, „Pomogę parze bez dzieci” – brzmia szokujące oferty. Są też ogłoszenia „zamawiających”, takie jak „zaadoptuję dziecko niechciane”<sup>1</sup>. W anonsach otwarcie podawane są ceny za oddanie dziecka – od kilku do kilkuset tysięcy złotych. Do zapłaty często dochodzi w momencie, gdy kobieta jest w ciąży. Kolejne kwoty przekazywane są pod pozorem udzielania pomocy materialnej, a całość należności finalizowana jest po przekazaniu dziecka<sup>2</sup>.

Nie istnieją oficjalne statystyki dotyczące liczby nielegalnych adopcji w Polsce. Według szacunkowych ocen, podanych przez „The Economist”, w Polsce może dochodzić rocznie nawet do 2 tys. przypadków nielegalnych adopcji<sup>3</sup>. O ogromnej skali procederu świadczyć może fakt, że jedna ze stron internetowych, gdzie znajdują się tego typu ogłoszenia, ma dziennie około 400 użytkowników, a w sumie odwiedziło ją już ponad 1,3 mln osób.

Pojęcie adopcji nie ma definicji legalnej. Należy jednak utożsamić je na gruncie analizowanego przepisu z instytucją prawną, której celem jest zapewnienie osobom małoletnim, które z różnych względów są pozbawione pieczy rodzicielskiej i przebywają poza swą naturalną rodziną bądź wychowują się w rodzinie niepełnej, normalnych warunków rozwoju w nowo wykreowanej rodzinie lub rodzinie zrekonstruowanej przez akt przysposobienia<sup>4</sup>.

Z adopcją w powyższym rozumieniu mamy do czynienia wówczas, gdy skutkiem czynności jest nabycie prawa do opieki nad dzieckiem, niezależnie od zastosowanych instrumentów prawnych, np. uznanie dziecka czy uzyskanie orzeczenia sądu o przysposobieniu.

Z nielegalną adopcją mamy do czynienia w przypadkach, gdy:

- 1) sprawca oddaje lub przyjmuje dziecko do adopcji w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej i zataja ten fakt przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie. Chodzi o to, że sąd nie wie, że strony zawarły porozumienie co do osiągnięcia korzyści przez rodziców biologicznych i utrzymują to w tajemnicy przed sądem, by można było odnieść wrażenie, że ich celem jest wyłącznie dobro dziecka. Jeżeli sąd o tym wie, to może podjąć właściwą decyzję i z reguły odmówi przysposobienia zgodnie z wnioskiem. Nie należy jednak karać samego oddania lub przyjęcia dziecka do adopcji w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej, bo może się jednak okazać, że pomimo np. wręczenia drobnej gratyfikacji (np. okolicznościowego prezentu) dobro dziecka nie ucierpi, a przyjmujący są osobami godnymi zaufania. Sąd musi o tym wiedzieć i podjąć decyzję o przysposobieniu, biorąc ten fakt pod uwagę;
- 2) sprawca wykorzystuje inne instytucje prawne w celu osiągnięcia skutku adopcji, np. fikcyjne uznanie dziecka i zrzeczenie się praw rodzicielskich przez matkę.

<sup>1</sup> www.robimyzdzieci.com (23.01.2018 r.)

<sup>2</sup> Opracowano na podstawie różnych materiałów prasowych oraz informacji na portalach internetowych, m.in.: wiadomości.onet.pl

<sup>3</sup> <https://www.economist.com/eastern-approaches/2013/07/26/baby-on-sale>

<sup>4</sup> V. Konarska-Wrzosek, M. Szewczyk, Przesłania..., s. 1065; także V. Konarska-Wrzosek, Ochrona..., s. 137.

Zjawisko to ma różnorodne i złożone przyczyny. Może wynikać z biedy, chęci łatwego zysku, trudnej sytuacji życiowej, konformizmu poprzez brak akceptacji wpływu ciąży na sylwetkę matki, chęci ratowania dziecka zagrożonego aborcją, zniechęcenia do długich legalnych procedur czy też desperacka potrzeba posiadania dziecka, która nie może być zaspokojona w inny sposób. Katalizatorem nasilenia tego zjawiska są zmiany światopoglądowo-cywilizacyjne, pogorszenie stanu zdrowia wpływające negatywnie na płodność całego społeczeństwa, prosta i stosunkowo anonimowa komunikacja za pośrednictwem Internetu.

## 2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

W związku z powyższym, proponuje się zmianę ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny poprzez:

1) wprowadzenie definicji adopcji w art. 115, poprzez dodanie § 22a w brzmieniu:

„§ 22a. Adopcją jest nabycie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi.”;

2) dodanie w art. 211a dodatkowej treści w brzmieniu:

„§ 2. Kto, będąc osobą, której przysługuje władza rodzicielska nad dzieckiem, wyraża zgodę na adopcję tego dziecka przez inną osobę:

1) w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, zatajając ten fakt przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie,

2) z pominięciem postępowania o przysposobienie,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto wyraża zgodę na adopcję dziecka przez siebie w warunkach, o których mowa w § 2.”.

## 3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

### Wielka Brytania

Kwestie adopcji uregulowane są w *Ustawie o Adopcji i Dzieciach* z 2002 r. W Wielkiej Brytanii prowadzony jest rejestr dzieci adoptowanych oraz czekających na adopcję. Ułatwia on pracę agencjom adopcyjnym, czyli jedynym legalnym pośrednikom w procedurze adopcyjnej. Najczęstszym przypadkiem łamania prawa w kontekście adopcji jest organizowanie jej na własną rękę, bez udziału agencji (polegające na opłaceniu wszystkich niezbędnych dokumentów oraz ominięciu wymaganych przez prawo procedur)<sup>5</sup>. Często zdarza się, że adopcje – z pozoru legalne – wcale takimi nie są, ponieważ dokonywane są przez nielegalnie działające, ale wiarygodnie wyglądające podmioty<sup>6</sup>. Sankcje przewidziane za tego typu adopcje są zróżnicowane, zazwyczaj uzależnione od stopnia umyślności osób biorących w nich udział. Najwyższe kary przewidziane są dla ich pośredników/organizatorów. Potencjalnym rodzicom grozi do 3 miesięcy pozbawienia wolności, do 5000£ grzywny lub obie kary jednocześnie<sup>7</sup>. Natomiast według przepisów ustawy *Modern Slavery Act* z 2015 r. osobom odpowiedzialnym za zorganizowanie adopcji (jako pośrednicy) może zostać wymierzona kara nawet do 10 lat pozbawienia wolności<sup>8</sup>.

### Niemcy

Niemieckie przepisy dotyczące adopcji zawarte są w *Kodeksie Cywilnym (BGB)*, art. 1742-1766. Adopcja następuje na podstawie decyzji sądu opiekuńczego, który wspólnie z Urzędem ds. opieki nad nieletnimi ma obowiązek stwierdzenia, czy adopcja jest w interesie dziecka. Cofnięcie adopcji dziecka (rozwiązanie przysposobienia) jest praktycznie niemożliwe. Może się to zdarzyć w przypadku braku zgody rodziców naturalnych lub gdy zgoda ta została udzielona pod wpływem błędu, na skutek oszustwa lub szantażu. Osoba, która uczestniczy w niezgodnym z prawem pośrednictwie lub zleca takie pośrednictwo innej osobie płacąc za jej usługi, nie może adoptować takiego dziecka i z reguły musi liczyć się z tym, że zostanie mu ono odebrane, chyba że sąd uzna (w wyjątkowych sytuacjach), że w interesie dziecka będzie pozostawienie go w rodzinie<sup>9</sup>. *Niemiecki Kodeks Karny (StGB)* w sekcji 236 stanowi, iż osobom biorącym udział w nielegalnych adopcjach, uznawanych za handel dziećmi grozi kara od 6 miesięcy do 10 lat pozbawienia wolności, w zależności od stopnia winy<sup>10</sup>.

### Francja

Procedura adopcyjna we Francji została uregulowana w *Kodeksie Cywilnym* (8 księdze). Składa się z dwóch części: administracyjnej i sądowej. Z uwagi na stopień skomplikowania powyższej procedury oraz dość restrykcyjne wymagania dot. m.in. wieku osób wyrażających chęć adopcji, we Francji coraz częściej dochodzi do obchodzenia prawa w tej dziedzinie. W francuskim *Kodeksie Karnym* istnieje regulacja dotycząca handlu ludźmi przewidująca do 7 lat pozbawienia wolności oraz kwalifikowana forma owego czynu zabronionego (handel nieletnimi) zagrożona karą do 10 lat pozbawienia wolności oraz €1,500,000 grzywny<sup>11</sup>. O sankcji ww. czynów decyduje w większości dyskrecyjność sędziowska<sup>12</sup>.

### Hiszpania

Procedura adopcji w Hiszpanii jest stosunkowo skomplikowana i trwa długo. Początkowo należy złożyć wniosek do odpowiednich instytucji, zajmujących się procesem adopcyjnym, tzw. *Servicio de Protección de Menores*. Instytucje te po wstępnym zakwalifikowaniu osób chętnych do adopcji, wystawiają zaświadczenie umożliwiające dalsze działania zainteresowanych. Po przejściu kolejnego etapu wniosek adopcyjny zostaje wysłany do sędziego, który może zaakceptować kandydaturę przyszłych rodziców adopcyjnych lub ją odrzucić. W przypadku dzieci powyżej 12 roku życia sędzia ma obowiązek wysłuchać opinii dziecka

<sup>5</sup> <https://www.compactlaw.co.uk/free-legal-information/adoption-law/the-adoption-and-children-act-2002.html>

<sup>6</sup> <https://www.gov.uk/adoption-records>

<sup>7</sup> <https://www.infor.pl/prawo/kodeks-karny/kary-i-srodki-karne/685552,Srodki-karne-art-39.html>

<sup>8</sup> <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/part/1/crossheading/penalties-and-sentencing/enacted>

<sup>9</sup> <https://www.familienhandbuch.de/>

<sup>10</sup> [https://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_stgb/englisch\\_stgb.html#p1970](https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1970)

<sup>11</sup> <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30/France/show>

<sup>12</sup> <https://www.notaires.fr/en/couple-family/adoption/conditions-adoption-france>

przed wydaniem postanowienia. Aby pomóc przyszłym rodzicom przejść pomyślnie procedurę adopcyjną funkcjonują legalne agencje adopcyjne (non-profit). Część osób zgłasza się jednak do agencji, które nie działają na zasadzie non-profit, a co za tym idzie, są nielegalne i pośredniczą w organizowaniu nielegalnych adopcji<sup>13</sup>. Hiszpański *Kodeks Karny* penalizuje handel ludźmi w zależności m.in. od tego, czy było to działanie indywidualne, czy grupowe (np. gang). Wymiar kary waha się w granicach 5–8 lat pozbawienia wolności lub 8–12 lat w przypadku kwalifikowanej formy czynu lub innych nadzwyczajnych okoliczności<sup>14</sup>.

#### 4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby dokonujące nielegalnej adopcji	ok. 2 tys. (liczba nielegalnych adopcji)	szacunki Rzecznika Praw Dziecka (www.parenting.pl)	Zagrożenie karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat
Służba Więzienna	1	MS	Zwiększenie liczby osadzonych w związku z penalizacją nielegalnych adopcji
Sądy powszechne	374 apelacyjne – 11 okręgowe – 45 rejonowe – 318	MS	Zwiększenie wpływu spraw dotyczących zjawiska nielegalnych adopcji
Prokuratura krajowa	413 regionalne – 11 okręgowe – 45 rejonowe – 357	MS	Konieczność badania, w postępowaniu przygotowawczym, stopnia szkodliwości społecznej czynu
Policja	1	MS	Konieczność badania, w postępowaniu przygotowawczym, stopnia szkodliwości społecznej czynu

#### 5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce „Rządowy Proces Legislacyjny” oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce „Projekty aktów prawnych – prawo karne”, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248). W ramach konsultacji publicznych projekt ustawy został skierowany pismem z dnia 5 kwietnia 2019 r. do:

- 1) Prezesów Sądów Apelacyjnych;
- 2) Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka;
- 3) Naczelnej Rady Adwokackiej;
- 4) Krajowej Rady Radców Prawnych;
- 5) Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”;
- 6) Stowarzyszenia Sędziów „Themis”;
- 7) Porozumienia samorządów Zawodowych i Stowarzyszeń Prawniczych;
- 8) Stowarzyszenia na Rzecz Leczenia Niepłodności i Wspierania Adopcji „Nasz Bocian”;
- 9) Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie;
- 10) Stowarzyszenia Sos Wioski Dziecięce w Polsce;
- 11) Ośrodka Adopcyjnego Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej;
- 12) Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu;
- 13) Stowarzyszenia „Pomóż Dzieciom”;
- 14) Katolickiego Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie;
- 15) Towarzystwa Przyjaciół Dzieci;
- 16) Pomorskiego Ośrodka Adopcyjnego w Gdańsku;
- 17) Dolnośląskiego Ośrodka Polityki Społecznej.

Ponadto projekt ustawy został skierowany do zaopiniowania przez Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prokuratora Krajowego, Krajową Radę Sądownictwa oraz Krajową Radę Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym. Na wyrażenie stanowiska w trakcie konsultacji i opiniowania przewidziano 14 dni.

Szczegóły dotyczące przeprowadzonych konsultacji i opiniowania zostały omówione w raporcie z konsultacji załączonym do projektu.

<sup>13</sup> <https://spainlawyer.com/guia-legal/familia/la-patria-potestad>

<sup>14</sup> <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

6. Wpływ na sektor finansów publicznych												
(ceny stałe z ..... r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
<b>Dochody ogółem</b>												
budżet państwa												
JST												
NFZ												
<b>Wydatki ogółem</b>												
budżet państwa												
JST												
NFZ												
<b>Saldo ogółem</b>												
budżet państwa												
JST												
NFZ												
Źródła finansowania	Zakłada się, że projektowane zmiany nie będą miały wpływu na sektor finansów publicznych, a tym samym nie będą generować dodatkowych wydatków dla budżetu państwa.											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Według ogólnodostępnych informacji, zjawisko nielegalnych adopcji dotyczy ok. 2 tys. przypadków<sup>15</sup> rocznie. Przewiduje się, że projektowane zmiany przepisów, które penalizują takie zachowania, wpłyną na zahamowanie występowania tego zjawiska lub też przyczynią się do znacznego jego ograniczenia. Dodatkowo pod uwagę należy wziąć również trudności w wykrywaniu tego procederu. Istotnym jest również fakt, że działania o podobnym charakterze cechuje bardzo niska skuteczność skazań. Według danych Komendy Głównej Policji, w 2017 r. odnotowano 61 przypadków nielegalnych adopcji (przestępstw z art. 211a Kodeksu karnego), tj. adopcji, w które zaangażowani byli pośrednicy. Natomiast według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, w tym samym roku za tego typu przestępstwa została skazana tylko 1 osoba, co wskazuje na skuteczność na poziomie 1,6%. Przyjmując analogiczne założenie, szacuje się, że ewentualnej penalizacji nielegalnych adopcji wskazanych w przedmiotowym projekcie podlegać będą ok. 32 przypadki rocznie.</p> <p>Ponadto należy wskazać, że nie wszystkie przypadki będą podlegać karze pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 37a Kodeksu karnego, jeżeli ustawa przewiduje zagrożenie karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat (w analizowanym przypadku jest to okres od 3 miesięcy do 5 lat), można zamiast tej kary orzec grzywnę albo karę ograniczenia wolności. Sąd może również warunkowo umorzyć postępowanie karne, jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa (art. 66 Kodeksu karnego).</p> <p>Istotnym elementem ograniczającym liczbę aktów oskarżenia kierowanych do sądów w tych sprawach będzie również konieczność badania przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym stopnia szkodliwości społecznej czynu, biorąc jednocześnie pod uwagę jego wpływ na dobro dziecka.</p> <p>Uwzględniając wszystkie ww. elementy mające wpływ na rozstrzygnięcie sądu, szacuje się, że kara pozbawienia wolności może być zastosowana w ok. 5–10 przypadkach (co stanowi max. 0,014% udziału w odniesieniu do ok. 74 tys. osadzonych ogółem), natomiast w pozostałych przypadkach – inne środki wolnościowe lub umorzenie postępowania.</p> <p>Zakłada się, że nieznaczny wzrost liczby rozpatrywanych spraw oraz liczby osadzonych nie wpłynie na funkcjonowanie sądów powszechnych i służby więziennej, a w konsekwencji nie będzie generować dodatkowych skutków finansowych dla sektora finansów publicznych. Ewentualne zmiany wynikające z wejścia projektowanych przepisów w życie będą na marginalnym poziomie i zostały pominięte w przedmiotowej ocenie.</p>											

<sup>15</sup> <https://www.economist.com/eastern-approaches/2013/07/26/baby-on-sale>

**7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe**

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2018 r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w szczególności osoby niepełnosprawne i starsze							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Przedmiotowy projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej, w związku z czym odstąpiono od analiz i oceny przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych, wskazanych w art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646, z późn. zm.).						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w szczególności osoby niepełnosprawne i starsze	Zagrożenie karą od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności dla osób odpowiedzialnych za nielegalną adopcję.						
Niemierzalne	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w szczególności osoby niepełnosprawne i starsze	Wzrosnie bezpieczeństwo dzieci narażonych na bycie ofiarami handlu ludźmi. Utrudnienie dokonywania nielegalnych adopcji może zmotywować obywateli do częstszego podejmowania legalnego przysposobienia.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Projektowane zmiany nie będą miały wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców.							

**8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu**

<input checked="" type="checkbox"/> nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	<input type="checkbox"/> tak <input type="checkbox"/> nie <input checked="" type="checkbox"/> nie dotyczy
<input type="checkbox"/> zmniejszenie liczby dokumentów <input type="checkbox"/> zmniejszenie liczby procedur <input type="checkbox"/> skrócenie czasu na załatwienie sprawy <input type="checkbox"/> inne:	<input type="checkbox"/> zwiększenie liczby dokumentów <input type="checkbox"/> zwiększenie liczby procedur <input type="checkbox"/> wydłużenie czasu na załatwienie sprawy <input type="checkbox"/> inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	<input type="checkbox"/> tak <input type="checkbox"/> nie <input checked="" type="checkbox"/> nie dotyczy

Komentarz:	
<b>9. Wpływ na rynek pracy</b>	
Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na rynek pracy.	
<b>10. Wpływ na pozostałe obszary</b>	
<input type="checkbox"/> środowisko naturalne <input type="checkbox"/> sytuacja i rozwój regionalny <input type="checkbox"/> inne:	<input type="checkbox"/> demografia <input type="checkbox"/> mienie państwowe
	<input type="checkbox"/> informatyzacja <input type="checkbox"/> zdrowie
Omówienie wpływu	Brak wpływu.
<b>11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego</b>	
Przewiduje się, że projektowana ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia. Przyjęte <i>vacatio legis</i> podyktowane jest koniecznością niezwłocznego zahamowania procedury nielegalnej adopcji.	
<b>12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?</b>	
Do oceny efektów wprowadzanych zmian proponuje się zastosowanie następujących mierników: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Liczba dokonanych nielegalnych adopcji dzieci.</li> <li>2. Liczba adopcji dzieci przeprowadzonych z obejściem przepisu prawa.</li> <li>3. Liczba osadzonych w związku z popełnieniem czynu karalnego w zakresie nielegalnej adopcji.</li> </ol> Ewaluacja została przeprowadzona po okresie co najmniej 5 lat od dnia wejścia w życie projektowanych zmian.	
<b>13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)</b>	
Brak.	

**Raport z konsultacji  
projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny  
(UD498)**

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (UD498) został skierowany na konsultacje publiczne i do opiniowania w dniu 5 kwietnia 2019 r. z terminem zgłaszania uwag wynoszącym 14 dni.

Pismo z informacją o możliwości zgłaszania uwag w ramach konsultacji publicznych otrzymali:

- 1) Prezesi Sądów Apelacyjnych (wszyscy),
- 2) Helsińska Fundacja Praw Człowieka,
- 3) Naczelna Rada Adwokacka,
- 4) Krajowa Rada Radców Prawnych,
- 5) Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”,
- 6) Stowarzyszenie Sędziów „Themis”,
- 7) Porozumienie samorządów zawodowych i stowarzyszeń prawniczych,
- 8) Stowarzyszenie na Rzecz Leczenia Niepłodności i Wspierania Adopcji "Nasz Bocian",
- 9) Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie,
- 10) Stowarzyszenie Sos Wioski Dziecięce w Polsce,
- 11) Ośrodek Adopcyjny Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej,
- 12) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu,
- 13) Stowarzyszenie „Pomóż Dzieciom”,
- 14) Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie,
- 15) Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- 16) Pomorski Ośrodek Adopcyjny w Gdańsku,
- 17) Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej.

Pismo z informacją o możliwości zgłaszania uwag w ramach opiniowania otrzymali:

- 1) Rzecznik Praw Dziecka,
- 2) Rzecznik Praw Obywatelskich,
- 3) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego,
- 4) Prokurator Krajowy,
- 5) Krajowa Rada Sądownictwa,
- 6) Krajowa Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym.

Listę podmiotów, które zgłosiły swoje uwagi, treść uwag oraz odniesienie się do nich zawierają tabele.

Nr uwagi	Zgłaszający	Do przepisu	Treść uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych	Stanowisko MS
1.	Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie	<b>Art. 211a § 2 pkt 1 kk</b>	<p>Negatywna opinia w zakresie treści art. 211a § 2 pkt 1 kk (błędnie wskazano punkt 2) w części zwrotu in fine, tj. „zatajając ten fakt przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie”. Każde dopuszczenie transakcji finansowej w relacji rodzic – dziecko sprawia, że wchodzimy na drogę urzeczowienia, któregoś z podmiotów. Dziecko jest osobą i jako osoba nie może być nigdzie i nigdy przedmiotem transakcji finansowych. Dopuszczenie takiego zapisu w prawie jest uchYLENIEM drzwi do wprowadzenia legalnej surogacji w prawie polskim. Jest to też odejście od konstytucyjnej zasady wspierania rodziny złożonej z ojca i matki, a wprowadzenie do wychowania środowiska LGTB.</p> <p>Propozycja: Ściągnie z urzędu wszelkiego rodzaju ogłoszeń o odstępowaniu dzieci w inny sposób niż zgłaszanie ich do ośrodków adopcyjnych i powierzeniu ich parom, które zostały zdiagnozowane, przeszkolone i uzyskały pozytywną opinię kwalifikacyjną ośrodka adopcyjnego.</p>	<p><b>UWAGA NIEZASADNA</b></p> <p>Nie można zgodzić się z uwagą, że każde działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej musi być sprzeczne z dobrem dziecka. Wszak taką korzyścią majątkową mogą być np. pieluchy czy wózek dla dziecka, jak też opłacenie wizyty lekarskiej dla matki. Trudno uznać, by tego typu korzyść majątkowa była równoznaczna z uprzedmiotowieniem dziecka. Wystarczy, by sąd dokonujący przysposobienia znał te fakty, a wówczas będzie w stanie ocenić, czy taka korzyść majątkowa nie sprzeciwia się orzeczeniu adopcji. Taka decyzja powinna zatem należeć do sądu rodzinnego.</p>
2.	Pomorski Ośrodek Adopcyjny w Gdańsku	<b>Art. 211a § 2 kk</b>	<p>Wskazanie na konieczność rozważenia uzależnienia zasadności odpowiedzialności od faktu zatajenia wręczenia korzyści majątkowej przed Sądem. Czynność sprawcza została określona jako zachowanie polegające na oddaniu lub przyjęciu dziecka do adopcji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej i w przypadku zatajenia tego faktu przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie. W sytuacji ujawnienia tego faktu i porozumienia przed sądem orzekającym sprawcy</p>	<p><b>UWAGA NIEZASADNA</b></p> <p>Nie można zgodzić się z uwagą, że każde działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej musi być sprzeczne z dobrem dziecka. Wszak taką korzyścią majątkową mogą być np. pieluchy czy wózek dla dziecka, jak też opłacenie wizyty lekarskiej dla matki. Trudno uznać, by tego typu korzyść majątkowa</p>

			<p>nie poniosą odpowiedzialności, gdyż jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy nie należy karać samego oddania lub przyjęcia dziecka do adopcji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, bo może okazać się, że pomimo wręczenia drobnej gratyfikacji dobro dziecka nie ucierpi, a przyjmujący są osobami godnymi zaufania. Należałoby przeanalizować proponowane zmiany w kontekście art. 189 a kk i zasady dobra dziecka. Proponowane rozwiązanie z uwagi na konieczność spełnienia przesłanki zatajenia przed Sądem faktu przekazania dziecka do zaistnienia przestępstwa jedynie pozornie chroni dziecko, gdyż w rzeczywistości pozwala na traktowanie go jako przedmiot handlu. Taka regulacja uwzględnia przede wszystkim interesy dwóch stron tej transakcji, tj. kupującego i sprzedającego. Podczas gdy dobro dziecka powinno być nadrzędne. Taka redakcja przepisu stwarza również warunki do celowego omijania procedury adopcyjnej i unikania odpowiedzialności karnej poprzez wykorzystanie takiego zapisu w toku postępowania dowodowego.</p> <p>Celem sugerowanych zmian jest ochrona dziecka przed dostaniem się w niepowołane ręce. Opisane powyżej zjawisko przekazywania dziecka w zamian za korzyści majątkowe czy osobiste nie uwzględnia podmiotowości dziecka ani zasobów rodziny w kontekście realizacji faktycznych potrzeb dziecka.</p>	<p>była równoznaczna z uprzedmiotowieniem dziecka. Wystarczy, by sąd dokonujący przysposobienia znał te fakty, a wówczas będzie w stanie ocenić, czy taka korzyść majątkowa nie sprzeciwia się orzeczeniu adopcji. Przyjęta w projekcie konstrukcja normatywna absolutnie nie może być rozumiana jako przyzwalająca na „handel ludźmi”. Oznacza ona jedynie, że wskazane wyżej drobne gratyfikacje, jeżeli będą znane sądowi orzekającemu o przysposobieniu, nie muszą automatycznie oznaczać, że przysposobienie to będzie sprzeczne z dobrem dziecka.</p> <p>Natomiast niekaralność za przestępstwo z proj. art. 211a § 2 lub 3 k.k. wcale nie wyłącza możliwości poniesienia odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 189a k.k., a więc za handel ludźmi, w razie wypełnienia znamion tego czynu.</p>
3.	Ośrodek Adopcyjny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci	<b>Art. 211a § 2 pkt 1 i 2 kk + uzasadnienie</b>	<p>Przepis i jego uzasadnienie: cyt. „Nie należy jednak karać samego oddania lub przyjęcia dziecka do adopcji w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej, bo może się jednak okazać, że pomimo np. wręczenia drobnej gratyfikacji (np. okolicznościowego prezentu) dobro dziecka nie ucierpi, a przyjmujący są osobami godnymi zaufania” legalizuje</p>	<p>UWAGA NIEZASADNA</p> <p>uzasadnienie jak wyżej</p>

			<p>proceder handlu dziećmi i jednocześnie pozwala na stworzenie rynku handlu dziećmi, rodzenia dzieci na zamówienie. Nie ma bowiem możliwości sprawdzenia, czy faktycznie doszło tylko do drobnej gratyfikacji, czy do transakcji handlowej. Jednocześnie określenie „drobna gratyfikacja” ujmuje przekazanie dziecka jak podziękowanie za przysługę, w której dziecko traktowane jest jak przedmiot. Trudno w tej sytuacji twierdzić, że działanie takie zgodne jest ze zrozumieniem pojęcia „dobro dziecka” i podejmowane jest w jego interesie. Wiele mówi się na temat praw dziecka od chwili jego poczęcia, zanim się urodzi traktowane jest jako osoba, zaś z chwilą narodzin, staje się przedmiotem, który może być przekazany w drodze „drobnej gratyfikacji”. Dziecko staje się „dobrem socjalnym”, czymś co się wszystkim należy. Trudno uznać, aby którąkolwiek ze stron, która decyduje się o wejściu w opiekę nad dzieckiem w drodze „drobnej gratyfikacji” (rodzice biologiczni i osoby chcące je w ten sposób zaadoptować) były oceniane jako godne zaufania, skoro decydują się na działanie niezgodne z prawem.</p> <p>Wnioskowanie o odstąpieniu od jakichkolwiek okoliczności uzasadniających przekazywanie dzieci do nowych rodzin z pominięciem obowiązujących przepisów, gdyż daje to szansę na powierzanie dzieci do adopcji z poszanowaniem ich praw, godności i podmiotowości. Dopuszczenie wskazanych uzasadnień może doprowadzić do załamania obecnie funkcjonujących dobrych przepisów prawnych i rozwiązania instytucji powołanych do powierzenia dzieci zakwalifikowanych do adopcji.</p>	
4.	Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach	<b>Art. 211a § 2 pkt 1 i 2 kk</b>	W językowym ujęciu adopcja jest aktem prawnym polegającym na uznaniu cudzego dziecka za swoje	UWAGA CZĘŚCIOWO ZASADNA

	(Wiceprezes Sądu Rejonowego w Chorzowie)	<p>(zob. Słownik Języka Polskiego PWN – sip.pwn.pl). Adopcja w rozumieniu obecnie obowiązującego art. 211a kk ma jednak szerszy zakres, aniżeli to językowe – słownikowe jej ujęcie. Projektowany § 2 art. 211a kk pod względem treści wydaje się zaprzeczać wyrażonemu na gruncie dotychczasowego art. 211a kk szerokiemu rozumieniu pojęcia adopcji. Projekt przewiduje karalność zachowań osób oddających (rodzice biologiczni) oraz osób biorących dziecko do adopcji w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej i zatajając ten fakt przed sądem orzekającym w postępowaniu o przysposobienie (§2 pkt 1), a także udział w adopcji dziecka z pominięciem postępowania o przysposobienie (§2 pkt 2). Dostrzec można, że poza zakresem kryminalizacji pozostaną zachowania, które skutkują nabyciem prawa do opieki nad dzieckiem z zastosowaniem np. procedury uznania dziecka czy też ustanowienia określonych osób rodziną zastępczą (zawodową albo też niezawodową). Są to tylko dwa nasuwające się <i>prima facie</i> przykłady, gdy możliwe jest przejście opieki nad dzieckiem w ramach szeroko rozumianej adopcji w rozumieniu obecnie obowiązującego art. 211a kk.</p> <p>Postulować zatem należałoby bardziej ogólne sformułowanie znamion w projektowanym art. 211a § 2 pkt 1 w ten sposób, że karalne byłoby zachowanie podjęte w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej, polegające na wprowadzeniu w błąd właściwego sądu orzekającego w przedmiocie adopcji. Z kolei punkt 2 projektowanego art. 211a § 2 kk powinien obejmować zachowania polegające na oddaniu lub przyjęciu dziecka do adopcji z pominięciem właściwej procedury adopcyjnej. Takie bardziej ogólne sformułowanie znamion pozwoli utrzymać szerokie</p>	<p>W uwzględnieniu uwagi wprowadzono do projektu propozycję ustawowej definicji „adopcji” na gruncie Kodeksu karnego (proj. art. 115 § 22a k.k.). Obejmuje ona wszystkie wypadki nabycia władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi. Należy jednak zauważyć, że przedmiotem penalizacji ma być nielegalne nabycie władzy rodzicielskiej, a nie nabycie prawa do opieki nad dzieckiem, które nie łączy się ze zmianą w zakresie przysługiwania tej władzy określonym osobom. Wprowadzenie w błąd byłoby określeniem zbyt szerokim; przecież błąd może być istotny lub nieistotny, mający wpływ na orzeczenie przysposobienia, czy też nie. Tak określone znamiona nie byłyby zatem funkcjonalne w praktyce stosowania tego przepisu.</p>
--	--	---	--

			rozumienie pojęcia adopcji w obrębie całego art. 211 a kk.	
5.	Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie	<b>Art. 211a § 2 kk</b>	<p>Sędziowie z obszaru Apelacji Warszawskiej stoją na stanowisku, że proponowana treść przepisu art. 211a § 2 kk nie jest precyzyjna co może skutkować zbyt szeroka penalizacja i objąć nią także przyszłych rodziców adopcyjnych. W związku z powyższym proponują następujące brzmienie ww przepisu:</p> <p>§ 2 „Kto oddaje dziecko do adopcji w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej lub z pominięciem postępowania o przysposobienie podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat”.</p> <p>§ 3 Karze określonej w paragrafie 2 podlega także ten, kto wbrew szczególnemu obowiązkowi dopuszcza do oddania dziecka do adopcji nie dopełniając określonych prawem procedur adopcyjnych”.</p>	<p><b>UWAGA NIEZASADNA</b></p> <p>W odniesieniu do karygodności działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej istotne jest to, aby wyjawić sądowi orzekającemu w sprawie o przysposobienie wszystkie istotne okoliczności związane z ewentualnym udzieleniem lub przyjęciem korzyści. Karalne nie powinno być w tym kontekście każde nieprzekazanie tych informacji sądowi rodzinnemu w toku postępowania, lecz jedynie ich zatajenie, czyli nieprzekazanie ich w tym celu, aby sąd o nich się nie dowiedział. Takie zachowanie podjęte w złej wierze jednoznacznie zatem bowiem świadczy o instrumentalnym wykorzystaniu przez sprawcę postępowania o przysposobienie dla osiągnięcia z góry założonego celu.</p> <p>Drugą postacią nielegalnej adopcji jest jej dokonanie z pominięciem postępowania o przysposobienie, tzn. gdy sprawca wykorzystuje inne instytucje prawne w celu osiągnięcia skutku adopcji, np. fikcyjne uznanie dziecka (przez osobę niebędącą biologicznym rodzicem) czy zrzeczenie się praw rodzicielskich przez matkę w celu dokonania przez inną osobę takiej</p>

				<p>adopcji. Dla karygodności tego zachowania nie jest konieczne działanie przez sprawcę w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Kryminalne bezprawie manifestuje się bowiem w tym wypadku poprzez obejście prawa w postaci postępowania przewidzianego dla rozstrzygnięcia zgodności nabycia władzy rodzicielskiej przez inną osobę z dobrem dziecka i kontroli organów państwa nad tym procederem, jak też zastosowanie instytucji, które temu celowi nie służą, ukrywając przed organami państwa rzeczywisty zamiar sprawcy.</p>
6.	<p>Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Gdańsku (uwagi Sąd Rejonowy w Toruniu III Wydział Rodzinny i Nieletnich)</p>	<p><b>Uzasadnienie do art. 211a § 2 pkt 1 i 2 kk</b></p>	<p>I. Błędne są argumenty zawarte w uzasadnieniu w/w projektu ustawy dotyczące pojęć”</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a) Adopcja</li> <li>b) Uznanie dziecka</li> <li>c) Zrzeczenie się praw rodzicielskich.</li> </ul> <p>Ad. A) W doktrynie prawa wskazuje się jednoznacznie, że pojęcie „adopcja” oznacza „przysposobienie”. „Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 25.2.1964 r., który wszedł w życie 1.1.1965 r., obok przysposobienia niepełnego (<i>adoptio minus plena</i>) wprowadził przysposobienie pełne (<i>adoptio plena</i>). (...) Przysposobienie pełne zostało potraktowane jako preferowana forma adopcji." (Elżbieta Holewińska-Łapińska [w:] „System prawa prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze" pod redakcją naczelną Zbigniewa Radwańskiego, tom 12 pod redakcją Tadeusza Smoczyńskiego, wydanie 2, Warszawa 2011, str. 510)</p>	<p><b>UWAGA ZASADNA</b></p> <p>W uwzględnieniu uwagi wprowadzono do projektu propozycję ustawowej definicji „adopcji” na gruncie Kodeksu karnego (proj. art. 115 § 22a k.k.). Obejmuje ona wszystkie wypadki nabycia władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi. Uzasadnienie zostało odpowiednio skorygowane.</p>

		<p>„Przysposobienie zwane zazwyczaj adopcją (pojęcie pochodzące z prawa rzymskiego i znane większości języków nowożytnych)" (Robert Zegadło [w:] „Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz", pod redakcją Jacka Wiercińskiego, Warszawa 2014, str. 778)</p> <p>Powyższe znajduje potwierdzenie w przepisach ustawy z dnia 9.06.2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz.U. z 2018r. , poz. 998 ze zm) m.in. w treści art. 154 ust. 1 i art. 156 ust. 1 pkt 1a).</p> <p>W rezultacie brak jest podstaw aby na gruncie prawa karnego nadawać pojęciu „adopcja” inne znaczenie niż „przysposobienie”.</p> <p>Podkreślić należy, że w doktrynie prawa karnego na tle przepisu art. 211a kodeksu karnego – w dotychczas obowiązującym brzmieniu – stwierdzono, iż: „Przez pojęcie adopcji należy rozumieć przepisy o przysposobieniu zawarte w k.r.o. (Jerzy Lachowski (w) „Kodeks karny. Komentarz” pod redakcją Violetty Konarskiej – Wrzosek Warszawa 2016, str. 959).</p> <p>Ad. B) Pojęcie „uznanie dziecka” w dniu 13 czerwca 2009 r. zostało zastąpione w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym instytucją prawną „uznania ojcostwa” – na mocy nowelizacji z dnia 6.11.2008r. (Dz.U. z 2008r. Nr 220, poz. 1431). Powołanie się w uzasadnieniu <i>projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny</i> na nieobowiązującą od wielu lat instytucję prawną „uznania dziecka” powoduje, że przedstawione w projekcie argumenty są bezprzedmiotowe.</p> <p>Ad. C) Instytucja prawna „zrzeczenia się praw rodzicielskich” nie jest znana prawu rodzinnemu.</p> <p>Wyjaśniono w nauce prawa, że „Władza rodzicielska zasadniczo ustaje z chwilą osiągnięcia przez dziecko</p>	
--	--	--	--

		<p>pełnoletności. (...) Nie może ona zatem ustać wcześniej poprzez jednostronne zrzeczenie się jej przez rodziców” (Arkadiusz Bieliński i Maciej Pannert „Prawo rodzinne”, Wydawnictwo C.H. Beck, wydanie 2, Warszawa 2016, str. 255). Skoro nie jest dopuszczalne „zrzeczenie się praw rodzicielskich” to tym bardziej nie jest możliwe „fikcyjne” zrzeczenie się praw rodzicielskich – w rezultacie chybione są argumenty podane w uzasadnieniu w/w projektu ustawy dotyczące „fikcyjnego zrzeczenia się praw rodzicielskich przez matkę”.</p> <p>II. Zgodnie z treścią art. 117 § 1 kro „przysposobienie następuje przez orzeczenie sądu opiekuńczego (...)”. Nie jest więc możliwe aby doszło do adopcji dziecka „z pominięciem postępowania o przysposobienie” – jak zapisano w treści art. 211a § 2 pkt 2 kk. Przyjęcie w/w przepisu podanego w projekcie ustawy spowoduje, że jego hipoteza nie będzie obejmować żadnych zachowań – albowiem nie można dokonać skutecznej adopcji bez sądowego postępowania o przysposobienie. W rezultacie w/w projektowany art. 211a § 2 pkt 2 kk – w razie jego uchwalenia – będzie przepisem martwym (już od chwili jego wejścia w życie).</p> <p>III. Mając na uwadze argumentację zawartą w punkcie II. autor postuluje wykreślenie z w/w <i>projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny</i> treść pkt 2 znajdującego się w art. 211a § 2 w brzmieniu: pkt 2 „z pominięciem postępowania o przysposobienie”.</p> <p>Na marginesie należy dodać, że jeśli ustawodawca ma zamiar spenalizować zachowania, które uznaje za szkodliwe, to zachowania te powinny zostać precyzyjnie opisane z użyciem – w razie potrzeby – pojęć prawnych,</p>	
--	--	--	--

		<p>których znaczenie określone jest w innych dziedzinach prawa.</p> <p>Jeżeli więc zamysłem ustawodawcy jest rozszerzenie odpowiedzialności karnej za dokonywanie nielegalnych adopcji, to można sformułować pogląd <i>de lege ferenda</i> aby zmienić treść obowiązującego art. 211a kk poprzez wykreślenie słów „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej” oraz doprecyzowanie, że karze podlega zorganizowanie adopcji, wbrew przepisom ustawy, „jednego dziecka”.</p>	
--	--	---	--

Nr uwagi	Zgłaszający	Do przepisu	Treść uwag zgłoszonych w ramach opiniowania	Stanowisko MS
1.	SN	<b>Art. 211a § 1 kk</b>	Wprowadzenie do znamion projektowanego przestępstwa z art. 211a § 2 pkt 1 k.k. działania nie tylko w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, ale i osobistej uzasadnia uzupełnienie o tę ostatnią korzyść także § 1 tego przepisu; brak tego elementu prowadzi do asymetrii systemowej.	UWAGA NIEZASADNA Nowelizacja nie dotyczy przestępstwa organizowania adopcji dzieci jako postaci kwalifikowanej. Znamiona przestępstwa z proj. art. 211a § 1 k.k. są ujęte wężej
2.	SN	<b>Art. 211a § 2 pkt 2 kk</b>	O ile można się zgodzić z kryminalizacją oddania lub przyjęcia dziecka do adopcji z pominięciem postępowania o przysposobienie (proj. art. 211 a § 2 pkt 2 k.k.), o tyle budzi sprzeciw objęcie tym przepisem każdego tego rodzaju wypadków, chociażby sprawca nie działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, skoro w istocie chodzi o czynności mające na celu uzyskanie takiego samego skutku, do którego zmierza zachowanie opisane w pkt 1 tego przepisu. W uzasadnieniu projektu ustawy wprost podkreśla się, że „Drugą postacią nielegalnej adopcji jest jej dokonanie z pominięciem postępowania o przysposobienie, tzn. gdy sprawcy wykorzystują inne instytucje prawne w celu osiągnięcia skutku adopcji, np. fikcyjne uznanie dziecka i zrzeczenie się praw rodzicielskich przez matkę”. Ta postać zachowania powinna podlegać kryminalizacji także tylko wówczas gdy sprawca działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej.	UWAGA NIEZASADNA W odniesieniu do karygodności działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej istotne jest to, aby wyjawic sądowi orzekającemu w sprawie o przysposobienie wszystkie istotne okoliczności związane z ewentualnym udzieleniem lub przyjęciem korzyści. Karalne nie powinno być w tym kontekście każde nieprzekazanie tych informacji sądowi rodzinnemu w toku postępowania, lecz jedynie ich zatajenie, czyli nieprzekazanie ich w tym celu, aby sąd o nich się nie dowiedział. Takie zachowanie podjęte w złej wierze jednoznacznie zatem bowiem świadczy o instrumentalnym wykorzystaniu przez sprawcę postępowania o przysposobienie dla osiągnięcia z góry założonego celu. Drugą postacią nielegalnej adopcji jest jej dokonanie z pominięciem

				<p>postępowania o przysposobienie, tzn. gdy sprawca wykorzystuje inne instytucje prawne w celu osiągnięcia skutku adopcji, np. fikcyjne uznanie dziecka (przez osobę niebędącą biologicznym rodzicem) czy zrzeczenie się praw rodzicielskich przez matkę w celu dokonania przez inną osobę takiej adopcji. Dla karygodności tego zachowania nie jest konieczne działanie przez sprawcę w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Kryminalne bezprawie manifestuje się bowiem w tym wypadku poprzez obejście prawa w postaci postępowania przewidzianego dla rozstrzygnięcia zgodności nabycia władzy rodzicielskiej przez inną osobę z dobrem dziecka i kontroli organów państwa nad tym procederem, jak też zastosowanie instytucji, które temu celowi nie służą, ukrywając przed organami państwa rzeczywisty zamiar sprawcy.</p>
3.	SN		<p>Projektowany art. 211a § 2 pkt 2 k.k. zawiera w sobie sprzeczność logiczną, bowiem przewiduje, że przestępstwem jest oddanie lub przyjęcie dziecka do adopcji z pominięciem postępowania o przysposobienie. Oddanie lub przyjęcie dziecka z pominięciem tego postępowania nie jest adopcją, a zatem nie może takiego zachowania traktować jako adopcji, o czym jest mowa na wstępie tego przepisu. Wyrazy „adopcja” i „przysposobienie” - jak zostanie wykazane poniżej - są synonimami.</p>	<p><b>UWAGA ZASADNA</b>  W uwzględnieniu uwagi wprowadzono do projektu propozycję ustawowej definicji „adopcji” na gruncie Kodeksu karnego (proj. art. 115 § 22a k.k.). Obejmuje ona wszystkie wypadki nabycia władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi.</p>

		<p><b>Art. 211a § 2 pkt 2 kk</b></p> <p>Nie można akceptować w proponowanym art. 211a § 2 k.k. użycia wyrazów „adopcja” i „przysposobienie”, które są synonimami (A, Dąbrówka, E. Geller, R., Turczyn, Słownik synonimów, Warszawa 1993, s. 120). Może to - poza wspomnianą wyżej sprzecznością logiczną - rodzić trudności w interpretacji tego przepisu, bowiem zgodnie z zakazem wykładni synonimicznej różnym zwrotom nie należy nadawać tego samego znaczenia (L. Morawski, Zasady wykładni prawa, Toruń 2006, s. 103 uchwała SN z dnia 20 czerwca 2000r., I KZP 16/00, OSNKW 2000, nr 7-8, poz. 60). Stosowanie dwóch różnych terminów bez ich zdefiniowania albo ustalenia wzajemnej relacji prowadzi do niejasności terminologicznej i trudności interpretacyjnych oraz rodzi niespójność terminologiczną w systemie prawnym (wyrok TK z dnia 28 lipca 2014 r., K 16/12, OTK-A 2014, nr 7, poz. 78). Ponadto narusza to § 10 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie Zasad techniki prawodawczej (Dz. U. z 2016r., poz. 283), w myśl którego do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami. Sąd Najwyższy trafnie nazwał zasadę wyrażoną w § 10 ZTP „fundamentalną zasadą dobrej roboty prawodawczej”, uznając ją za „jedno z podstawowych założeń tzw. racjonalnego ustawodawcy” (uchwała SN z dnia 30 kwietnia 2003 r., I KZP 8/03, OSNKW 2003, nr 5-6, poz. 41). W celu wyeliminowania tej niespójności zasadne jest zastąpienie w proponowanym w art. 211 a zarówno w jego § 1, jak i w 2 słowa „adopcja” wyrazem „przysposobienie”. Użycie tego ostatniego pojęcia jest uzasadnione tym, że jest ono terminem prawnym, oznaczającym instytucję prawną uregulowaną w dziale II k. r. i. o.</p>	<p>Uzasadnienie zostało odpowiednio skorygowane.</p>
--	--	---	--

4.	SN	<p><b>Art. 211a § 2 kk</b></p>	<p>Zastrzeżenie budzi zagrożenie karne przewidziane w proponowanym art. 211a § 2 k.k., które jest tożsame z sankcją w jego § 1, dotyczącym zajmowania się nielegalną adopcją w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, tj. karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5; jest ono zdecydowanie groźniejszym zjawiskiem. W art. 211 a § 2 k.k. wystarczające byłoby zagrożenie karą pozbawienia wolności do lat 3.</p>	<p><b>UWAGA NIEZASADNA</b>  Przy określeniu ustawowego zagrożenia karą należy wziąć pod uwagę mogącą wystąpić w praktyce bardzo dużą różnorodność zachowań wyczerpujących znamiona typu czynu zabronionego, co winno zapewnić możliwości wymierzania kary w elastycznym zakresie. Przykładowo z jednej strony można mówić o zatajeniu przyjęcia korzyści majątkowej w niewielkiej wysokości przez biologiczną matkę znajdującą się w szczególnie ciężkiej sytuacji osobistej i materialnej, z drugiej zaś o dokonaniu wręcz „zakupu” dziecka, złożeniu nieprawdziwego oświadczenia o jego uznaniu przez rzekomo biologicznego rodzica, a następnie o jego wywiezieniu za granicę. Zważyć też należy na chronione tym przepisem wartości w postaci dobra dziecka i zapewnienia prawidłowości przebiegu procedur adopcyjnych. W konsekwencji należy przyjąć, że zagrożenie karne, odpowiadające sankcji właściwej dla porzucenia małoletniego (art. 210 § 1 k.k.) czy jego uprowadzenia (art. 211 k.k.), jest adekwatne ze względu na abstrakcyjną społeczną szkodliwość czynu.</p>
----	----	--------------------------------	---	---



Warszawa, 8 lipca 2019 r.

---

Minister  
Spraw Zagranicznych

DPUE.920.541.2019 / 6/JS

dot.: RM-10-104-19 z 05.07.2019 r.

Pan  
Tomasz Szczegielniak  
Sekretarz Rady Ministrów

**Opinia**

**o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny,  
wyrażona przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii  
Europejskiej**

*Szanowny Panie Ministrze,*

w związku z przedłożonym projektem ustawy pozwalam sobie wyrazić poniższą opinię.

**Projekt ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.**

*Z poważaniem*

Do wiadomości:  
Pan Zbigniew Ziobro  
Minister Sprawiedliwości

  
z up. Ministra Spraw Zagranicznych  
Piotr Wawrzyk  
Podsekretarz Stanu